

Miljödepartementet;
m.remissvar@regeringskansliet.se;
i.remissvar@regeringskansliet.se;
sebastian.axelsson@regeringskansliet.se

Remiss om Klimaträttsutredningens slutbetänkande SOU 2022:21

Er beteckning: M2022/01364

Sammanfattning

Länstyrelsen i Södermanlands län ser positivt på utredningens samlade förslag som bedöms öka styrningen mot Sveriges beslutade klimatmål.

Flera av utredningens förslag berör länsstyrelserna, och för att genomföra förslagen behövs ökade resurser till länsstyrelserna. Resurser behövs inte bara i de fall beslut tas om utökade uppdrag, utan även för att implementera ändrad lagstiftning.

Nedan lämnas synpunkter på de utredningsförslag som berör länsstyrelserna.

Kap 4.3 Vägledningar om samexistens med totalförsvarets intressen

Länstyrelsen är positiv till utredningens förslag om att Försvarsmakten ska få ett fristående uppdrag att ta fram vägledningar om hur verksamheter som bidrar till klimatomställningen kan samexistera med försvarets verksamheter utan att påtagligt motverka totalförsvarets intressen eller orsaka påtaglig skada på områden som är av riksintresse för totalförsvaret.

Kap 6.2 Elnät i planering

Energi- och klimatplanering ska ses över

Länstyrelsen är positiv till förslaget att tillsätta en utredning som ska analysera hur energi- och klimatplaneringen kan struktureras och samordnas på ett tydligare sätt än idag.

Länstyrelsernas arbete med energi- och klimatstrategier

Länstyrelsen vill särskilt framhålla behovet av att länsstyrelsernas klimat- och energistrategiska uppdrag ges en långsiktighet. De senaste

åren har en långsiktighet saknats, särskilt vad gäller resurser till länsstyrelserna för genomförande av uppdraget att samordna och leda arbetet regionalt mot de energi- och klimatpolitiska målen.

Det långsiktiga energi- och klimatstrategiska uppdraget till länsstyrelserna bör kopplas till klimatlagen och de klimatpolitiska handlingsplaner som tas fram vart fjärde år. Uppdraget kan lämpligen innebära att en regional handlingsplan tas fram året efter att den klimatpolitiska handlingsplanen lämnats.

Länsstyrelsen ser positivt på en tydligare roll för länsstyrelserna inom energiplanering genom att ta fram regionala underlag för elnätsutveckling. Länsstyrelsen vill i detta sammanhang påpeka vikten av att beakta beredskapsintressen i planeringen av energisystem och energiförsörjning.

Länsstyrelsen vill också uppmärksamma att energi- och klimatstrategiskt arbete är ett vidare begrepp än energi- och klimatplanering. Arbetet idag kopplat till de regionala klimat- och energistrategierna inkluderar förutom sammanställning av kunskapsunderlag, också övergripande strategiska insatser som syftar till att samla länets aktörer kring en gemensam målbild och hitta former för att diskutera prioriterade åtgärder regionalt och lokalt. Regionala klimatråd är ett exempel på detta, men också arbete med nyhetsbrev och aktiviteter för att skapa engagemang såsom Klimatveckor. Vikten av denna typ av insatser lyfts till exempel av Klimatpolitiska rådet i 2020 års utvärdering.¹

Länsstyrelsernas energi- och klimatsamordning (LEKS) stöttar länsstyrelserna i genomförandet av uppdraget, och har en övergripande bild av hur länsstyrelsernas genomförande av uppdraget sett ut hittills. LEKS bör konsulteras eller involveras i utredningen i de delar som berör hur länsstyrelsernas arbete med klimat- och energistrategier kan stärkas.

Förtydliga kommunernas och regionernas roll i planeringen av energi- och klimatomställningen och se över lagen om kommunal energiplanering

Länsstyrelsen instämmer också i behovet av att se över lagen om kommunal energiplanering samt utreda hur en bättre samordning kan ske regionalt av energiplanering och andra uppdrag, särskilt regional utvecklingsstrategi och fysisk planering. Det finns idag en oklarhet kring vilken aktör som har ansvar för energiplanering, vilket uppmärksammas i regionala dialoger Länsstyrelsen haft med bl.a. kommunerna, Regionen och det regionala Energikontoret.

¹ Klimatpolitiska rådet, Årsrapport 2020, s.33-34

Stärkt vägledning för fysisk planering

Länsstyrelsen är positiv till förslaget om stärkt vägledning för fysisk planering. Även här bör behovet av resurser för länsstyrelsen beaktas - för energi- och klimatstrategiskt arbete, men också behovet av resurser och kompetens inom frågor som rör regional utveckling. Inom detta område har Länsstyrelsens resurser kraftigt minskat de senaste åren, vilket innebär en minskad möjlighet att beakta dessa perspektiv i samhällsplaneringsfrågor.

Uppdaterade områden av riksintresse för energidistribution

Länsstyrelsen är positiv till förslaget.

Kap 6.3 Tydligare prövning av linjekoncessioner

Länsstyrelsen är positiv till förslaget att länsstyrelserna ska ges ett samlat uppdrag att utreda och klargöra sin roll i avgränsningssamråd och prövning av elledningar. Det är lämpligt att, som föreslås, uppdraget inkluderar en översyn om och i så fall hur länsstyrelsen kan bidra till att underlätta lokaliseringstuderingar och effektivare samråd samt hur syftet med biotop- och strandskydd kan bevakas av länsstyrelsen. Det är önskvärt att länsstyrelserna i sammanhanget ges möjlighet att redovisa eventuella behov av författningsändringar.

Förslaget att ge Naturvårdsverket i uppdrag att ta fram vägledning om hur skydd för fåglar ska beaktas i samband med linjekoncessioner och byggande av kraftledningar är angeläget att genomföra.

Länsstyrelsen ser också positivt på övriga förslag inklusive att ersättningsbestämmelserna för upplåtelse, inlösen och expropriation ses över.

Kap 6.4 Bedömning av luftledning respektive kabel vid linjekoncession

Länsstyrelsen anser att det är angeläget att processerna för linjekoncession är effektiva och att arbetet kan underlättas genom tydliga nationella riktlinjer. Det är dock viktigt att utrymme finns att beakta teknisk utveckling och specifika förutsättningar i utredning av alternativ vid linjekoncession. Länsstyrelsen vill särskilt trycka på vikten av att utredning av alternativ görs tidigt i processerna. Tidig utredning av alternativ minskar risken för långa processer till följd av omtag när processen redan kommit långt.

Kap 6.6 Undantag från vissa förbud

Länsstyrelsen är positiv till utredningens förslag. Länsstyrelsen understryker dock vikten av att de skyddsvärden som strand- och biotopskydden behandlar omsorgsfullt utreds inom ramen för koncessionsprövningen. Här finns också ett behov av utvecklade villkorsskrivningar (i koncessionsbesluten) så att även skyddsaspekter med koppling till skötseln av kraftledningsgatan kan fångas in.

Kap 8.1 Transportsystemets klimatomställning och ett transporteffektivt samhälle

Länsstyrelsen instämmer i utredningens bedömning att transportsystemets omställning behöver stå på tre ben: transporteffektivt samhälle, hållbara förnybara drivmedel inklusive elektrifiering samt energieffektiva fordon och fartyg. Samtliga tre delar behövs för att kunna nå målet om nettonollutsläpp 2045. I ett underlag till rapporten *Infrastruktur för elfordon och förnybara drivmedel - Ett strategiskt kunskapsunderlag för Södermanlands län*² tas framtidsscenarioer för drivmedelsanvändningen i Södermanlands län fram. I samtliga scenarier är det tydligt att Södermanlands län inte kan nå målet om 70 procent minskade växthusgasutsläpp från transportsektorn till 2030 genom att enbart ställa om till förnybara drivmedel. Det behövs även energieffektivare fordon och framförallt ett mer transporteffektivt samhälle.

Kap 8.2 Transportplanering för ett transporteffektivt samhälle

Starkare styrning mot ett transporteffektivt samhälle

Länsstyrelsen är positiv till förslaget. Länsstyrelsen har tidigare lyft behovet att transporteffektivitet bör få ett större utrymme inom den regionala transportplaneringen, bland annat i Länsstyrelsens yttrande över Länsplan för regional transportinfrastruktur i Södermanlands län 2022-2033.

Länsstyrelsen är också positiv till förslaget att infrastrukturobjekt i den nationella planen och länsplanerna ska vara samhällsekonomiskt lönsamma även vid en utveckling mot ett transporteffektivt samhälle där trafikarbetet minskar. Detta bedöms viktigt för att inte skapa inlåsning i

² Ulf Troeng, Martin Ahrne, Beatrice Torgnyson Klemme, Björn Isaksson, Felix Ek. 2020. *Infrastruktur för elfordon och förnybara drivmedel - Ett strategiskt kunskapsunderlag för Södermanlands län*. Länsstyrelsen Södermanlands län. Rapport 2020:19

objekt som bedöms samhällsekonomiskt lönsamma utifrån dagens volym för transportarbete, men inte passar in i ett mer transporteffektivt samhälle.

Fyrstegsprincipen i transportplaneringen

Länsstyrelsen är positiv till förslaget. Behovet av steg 1 och 2 - åtgärder lyftes fram redan i Länsstyrelsens yttrande över Nationell plan för transportsystemet 2018-2029. Det är angeläget att förändringen sker så snart som möjligt, så att det vid nästa länsplanupprättande kan avsättas medel till steg 1- och steg 2-åtgärder.

Länsstyrelsen är också positiv till att ordet transportplanering används istället för infrastrukturplanering i den nationella och regionala planeringen.

Tidigare beslutade infrastrukturobjekt

Länsstyrelsen är positiv till förslaget. Nuvarande system har visat sig skapa inlåsnings effekter som innebär att utrymmet för att anpassa planeringen till klimatmålen i praktiken blir väldigt litet. Länsstyrelsens erfarenhet av den regionala transportplaneringen är att klimatmålen finns med som utgångspunkt för planeringen, men i praktiken inte blir styrande eftersom en stor del av de objekt (och huvuddelen av det ekonomiska utrymmet) är låsta sedan tidigare planeringsperioder.

En scenariobaserad arbetsmetodik för transportplanering

Länsstyrelsen instämmer i utredningens bedömning av bristerna i dagens prognosstyrda infrastrukturplanering och är positiv till förslaget att införa en scenariobaserad arbetsmetodik för transportplanering.

Kap 8.3 Transportvillkor bör regleras i miljöbalken

Länsstyrelsen är positiv till förslaget och bedömer att förslaget kan bidra till att transportvillkor föreskrivs i större utsträckning än vad som görs idag. Det är dock viktigt att utformningen av villkor anpassas till vad som är möjligt att uppfylla vad gäller drivmedel och fordonstyp.

Kap 8.5 Fyrstegsprincipen i miljöbedömningar av planer med betydande trafikflöden

Länsstyrelsen är positiv till att planer som bedöms medföra betydande trafikflöden ska innebära en strategisk miljöbedömning. Länsstyrelsen är också positiv till att fyrstegsprincipen som förhållningssätt i åtgärdsanalyser även ska tillämpas i miljöbedömningar av planer.

Kap 8.6 Länsstyrelsens roll i fysisk planering

Länsstyrelsen är positiv till utredningens förslag som rör Länsstyrelseinstruktionen. Länsstyrelsen är även positiv till förslagen som syftar till att förtydliga att Länsstyrelsen ska verka för att dämpa transportefterfrågan och skapa förutsättningar för en effektivare användning av befintlig transportinfrastruktur etc. i plansamråd. Att Länsstyrelsen i efterföljande granskningsskede av planer fortsatt ska verka för denna inriktning utan stöd i en formell ingripandemöjlighet skapar däremot otydlighet.

Allmänna synpunkter

Flera av utredningens förslag berör länsstyrelserna, och för att genomföra förslagen behövs ökade resurser till länsstyrelserna. Resurser behövs inte bara i de fall beslut tas om utökade uppdrag, utan även för att implementera t.ex. ändrad lagstiftning. Ett exempel är att förslaget om att införa transportvillkor i miljöbalken berör länsstyrelserna. Det innebär inte fler ärenden, men kompetensutveckling behövs.

De som medverkat i beslutet

Beslut om yttrandet har fattats av landshövding Beatrice Ask med klimat- och energistrateg Maria Gustavsson som föredragande. I den slutliga handläggningen har också tillförordnade chefen för avdelningen för Natur- och miljö tillika chefen för Naturskyddsenheten David Hansevi, chefen för enheten för Vatten, miljö och klimat Kristina Keltler Mossberg samt plan- och infrastrukturhandläggare Rune van den Brink medverkat.